

VU Research Portal

Jezus' doodsnoed tot het einde van de wereld: Rouaults beelden van het lijden

Stoker, W.

published in
Christelijk Weekblad
2013

[Link to publication in VU Research Portal](#)

citation for published version (APA)

Stoker, W. (2013). Jezus' doodsnoed tot het einde van de wereld: Rouaults beelden van het lijden. *Christelijk Weekblad*.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

E-mail address:
vuresearchportal.ub@vu.nl

Rouaults beelden van het lijden

Jezus' doodsnood tot het einde van de wereld

Jezus was dodelijk bedroefd in Getsemane. Hij bad tot God om de drinkbeker aan hem voorbij te laten gaan en was eenzaam omdat de leerlingen sliepen. De Franse schilder Georges Rouault (1871-1958) heeft dit in de hier afgebeelde ets verbeeld. Het lijkt op een dode Christus aan het kruis, maar gezien de woorden eronder is het de lijdende Christus. Deze ets maakt deel uit van een serie van 58 etsen met de titel Miserere (1927/1948). De serie toont etsen over het lijden van mensen in allerlei situaties en ook over het lijden van Christus. Zo verbindt de schilder het lijden van Christus met dat van mensen uit zijn eigen tijd.

Het tweede beeld van de lijdende Christus is een olieverfdoek en heet Heilig Gelaat (*La Sainte Face*, 1953). Het gelaat van Christus is ovaal, de zwarte contourlijnen zijn zwaar aangezet, bloed sijpelt van onder de doornenkroon, met rood aangegeven. Anders dan op een oosterse icoon kijkt Christus ons niet aan, maar zijn ogen zijn naar binnen gekeerd. Dat is juist de bedoeling. Er zit namelijk een omlijsting om het gelaat van Christus zodat het lijkt alsof zijn gelaat afgedrukt is op een doek. Het is een

Op 13 februari begon de Lijdenstijd, vanouds een tijd van inkeer en meditatie. Wessel Stoker bespreekt een aantal kunstwerken waarin het lijden en de opstanding van Christus centraal staat. Een les in kijken en overwegen.

verwijzing naar de scène van Veronica en Jezus. Tijdens Jezus' gang naar het kruis op Golgotha zou zij hem een doek hebben gegeven om zijn gelaat af te wissen. Volgens de legende zou zijn gelaat zijn afgedrukt op het doek, dat later als het zogeheten Veronicadoek zou worden vereerd.

Wil Rouault daarmee benadrukken dat de wijze waarop hij Jezus' gelaat weergeeft op fotografische 'echtheid' berust? Dat lijkt me niet omdat hij clowns ook met een soortgelijk gelaat afbeeldt zoals bijvoorbeeld Pierrot, 1920. Ook daar zien we een ovaal gelaat met lange neus en donkere ogen die het tragische van het leven van de clown verbeeldt.

Zelf ken ik Rouaults Heilig Gelaat al vanaf mijn jeugd. Het sprak mij aan, waarom wist ik niet zo goed. Kennelijk treft deze kunstenaar een snaar bij de kijker omdat hier op een authentieke manier iets van de lijdende Christus wordt getroffen. Hoe komt Rouault ertoe om op deze wijze de lijdende Chris-

tus af te beelden? En wat voor visie op het lijden van Christus spreekt uit de werken van deze christelijke schilder?

Glasramen

Rouault was leerling van Gustave Moreau en ontwikkelde zich tot één van de vooraanstaande Franse schilders. Wat opvalt is dat zijn manier van schilderen niet behoort tot één van de bekende kunststromingen uit zijn tijd: symbolisme, fauvisme, expressionisme of kubisme. We zien op de beide hier afgedrukte doeken wel de invloed van de glasmaarschilderkunst waarin hij zich bekwaamd had: de dikke zwarte contourlijnen en op het olieverfdoek de heldere kleuren van glasmaarschilderkunst. Rouault was een bewonderaar van Cézanne, maar hij ontwikkelde een eigen stijl, een stijl die mijn inziens heel goed past bij de door hem gekozen thema's.

Naast zijn religieuze werk maakt hij ook werk over mensen aan de rand van de samenleving zoals clowns, prostituees en ...

beklagenswaardige rechters. Zijn werken over de laatsten drukten zijn eigen angst uit om te oordelen over de medemens. Ook zijn seculiere werken komen voort uit zijn godsdienstige opvatting dat de mens tot Gods glorie is bestemd maar in het feitelijk leven een donkere kant toont.

Kijk je naar Rouaults clowns dan hebben ze geen persoonlijke, herkenbare trekken, evenmin is dat het geval op zijn Jezusportretten. Bij de clown en bij Jezus gaat het om iets universeels: de clown drukt de tragiek van het leven uit en Jezus het lijden van de mens. Rouault schreef eens dat in het diepst van het afstotende of onzuivere schepsel Jezus aanwezig blijft. Het impressieve van het olieverfdoek Heilig Gelaat is dat het een spirituele uitdrukking geeft van Jezus' lijden. Rouault kiest er niet voor om het lelijke van lijden visueel lichamelijk te tonen zoals Grünewald dat had gedaan op zijn Iserheimer Altar. Hij toont de lijdende Christus op een spirituele

manier, het is een lijdensmeditatie in beeld. De ogen van Christus op het olieverfdoek zijn naar binnen gekeerd, ook omdat, zoals de ets benadrukt, het een lijden is in totale eenzaamheid.

Onder de ets staat een citaat uit Pascals Gedachten, ontleend aan diens meditatie over Jezus' gebed in Getsemane. Jezus vroeg zijn leerlingen met hem te waken, maar zij vielen in slaap. Pascal geeft het commentaar wat Rouault onder de ets heeft gezet, zij het dat Pascal er nog wat aan toevoegde: 'Jezus zal in doodsnood verkeren tot het einde van de wereld: gedurende die tijd moet men niet slapen.'

Rouault herkende dit inzicht van Pascal. Hij verbindt daarom het lijden van Christus met dat van de mensen in zijn tijd: 'tot aan het eind der wereld lijdt Christus in hun verlatenheid' (Gez.176). Christus' lijden eindigt voor Rouault in Gods overwinning. Daarom is er dat geel, die lichtglans op de achtergrond, die ook van Jezus' gelaat straalt.

Wessel Stoker

"Jésus sera en agonie jusqu'à la fin du monde..."

